Jak postępować z dzieckiem z dysleksją?

Kilka praktycznych rad dla nauczycieli.

Teoria i praktyka dowodzą, że trudności w nauce u uczniów z dysleksją rozwojową są spowodowane dysfunkcjami w sferze percepcji wzrokowej, słuchowej czy ruchowej. Mogą one współwystępować z zaburzeniami koncentracji uwagi lub pamięci. Uczniowie z dysleksją wymagają specjalnego postępowania dydaktycznego w szkole. Niezwykle ważne jest zatem, aby nauczyciele zapoznali się z opinią postdiagnostyczną poradni psychologiczno-pedagogicznej dotyczącej danego ucznia oraz z zawartymi w niej zaleceniami. Wiedzę na temat specyficznych potrzeb swoich podopiecznych powinni mieć nauczyciele wszystkich przedmiotów. Następnym krokiem jest dostosowanie wymagań do możliwości percepcyjnych ucznia z dysleksją. W nauczaniu należy korzystać z metod polegających na poznaniu polisensorycznym, czyli angażującym wzrok, słuch, ruch i dotyk. Istotne jest, aby opierać edukację na emocjach pozytywnych, bazować na mocnych stronach dziecka, jak najczęściej stwarzać możliwość i szansę na odniesienie choćby małego sukcesu, nie szczędzić pochwał za dobrze wykonaną pracę. W miarę możliwości warto znaleźć uczniowi z dysleksją miejsce blisko nauczyciela, gdyż bliskość ośmiela i zachęca do zwrócenia się o pomoc, łatwiej też kontrolować pracę dziecka. Pytania powinny być formułowane przez nauczyciela w sposób jasny i zwięzły, nie należy kierować zbyt wielu poleceń w krótkim czasie. Dobrze jest oceniać osiągnięcia ucznia w odpowiedni sposób: udzielać pochwały po każdej poprawnej wypowiedzi, natomiast unikać stawiania ocen za odpowiedzi słabe i nie na temat. Należy zwracać uwagę na wysiłek ucznia, ponieważ trud włożony w wykonanie zadania często jest niewspółmiernie duży w stosunku do efektów. Najlepiej jest koncentrować swój krytycyzm na zadaniu, a nie na uczniu. Można powiedzieć: „Ten fragment powinien zawierać więcej konkretów", a nie „Twój sposób pisania jest słaby". Ważne jest przekazywanie uczniowi spostrzeżeń na temat jego pracy, zauważać, że zrobił postępy, dostrzegać częściowe sukcesy, np. „Sześć zadań na dziesięć jest dobrze rozwiązanych. Teraz trzeba tylko, abyś popracował nad czterema". Należy unikać wywoływania ucznia do odpowiedzi przy tablicy, powinien on odpowiadać z miejsca, ponieważ gwałtowne wywołanie do tablicy zwiększa napięcie emocjonalne i utrudnia myślenie. Odpowiedzi dziecka nie należy porównywać z odpowiedziami innych uczniów, nie omawiać błędów przed klasą. W czasie pracy samodzielnej trzeba obserwować dziecko. Wiadomo, że uczniowie z dysleksją często się gubią i nie wykonują zadań do końca. W takim wypadku nie należy wyznaczać następnego zadania, a pozwolić na dokończenie rozpoczętego. Egzekwowana i nagradzana przez nauczyciela powinna być systematyczna praca ucznia w domu.

Oto kilka przykładów dostosowania wymagań do możliwości percepcyjnych uczniów z dysleksją rozwojową na wybranych przedmiotach (język polski, historia, język obcy, matematyka, nauki przyrodnicze, zajęcia plastyczne i praktyczno-techniczne, wychowanie fizyczne) w szkole podstawowej.

Język polski

Ucznia z trudnościami w czytaniu nie odpytujemy z głośnego czytania na forum klasy. Powinien czytać tylko tekst opracowany w domu. Dziecko potrzebuje dłuższego czasu

na analizę i syntezę czytanego tekstu, powinno zatem wykonywać te czynności w indywidualnym tempie. Nauczyciel powinien wyznaczyć tylko fragment do czytania głośnego. Z tekstem dziecko może się zaznajomić, czytając go po cichu, tekst może również przeczytać mu rodzic. Zezwalamy uczniowi na odsłuchiwanie nagranych lektur szkolnych zamiast czytania. Naukę wiersza rozkładamy na fragmenty. Uczeń z dysleksją może popełniać błędy w pisaniu z pamięci, w pisaniu ze słuchu i podczas przepisywania z tablicy czy książki. Mimo że dziecko zna reguły ortograficzne, gramatyczne, nie potrafi jednak ich zastosować. Nie omawiamy błędów ucznia przed całą klasą. Nie dyskwalifikujemy prac napisanych nieczytelnie przez ucznia z dysgrafią. Jeśli nauczyciel nie jest w stanie odczytać odręcznie napisanej pracy, wówczas czyta ją uczeń, wyjaśniając wszystkie wątpliwości ortograficzne. W klasach starszych można zezwolić na pisanie prac kontrolnych na komputerze. Przy ustalaniu ogólnej oceny z języka polskiego uwzględniamy osiągnięcia z tego przedmiotu: zdolność do logicznego myślenia, wnioskowania, abstrahowania. Przy ocenie prac pisemnych bierzemy pod uwagę wartość merytoryczną pracy, umiejętność argumentacji i kompozycji. Błędy popełnione w pisaniu nie mogą obniżać wartości oceny.

Historia

Dużym ułatwieniem i pomocą w opanowaniu materiału z zakresu historii mogą być streszczenia tematów (uczeń dostaje kartkę ze zsyntetyzowanym materiałem, obejmującym jedynie najistotniejsze informacje). Metoda ta stosowana jest na przedmiotach, gdzie materiał jest obszerniejszy, dzięki niej uczeń nie zniechęca się, jest przekonany, że może nauczyć się stosunkowo niedługiego tekstu. Można też skracać teksty, zakreślając najważniejsze informacje. Staramy się prowadzić zajęcia w atrakcyjnej formie, wykład uzupełniamy filmami, ilustracjami, zdjęciami. Wspólne dokonywanie analiz tekstów zawartych w książce i w informacjach na mapkach czy zdjęciach doskonali umiejętność samodzielnej pracy z podręcznikiem. Uczeń nauczy się, że ilustracja, obraz czy mapka kryją dużo wiadomości, ułatwi to również naukę wyciągania wniosków. Praca na osi czasu ułatwi poruszanie się po poszczególnych epokach i ich chronologiczne porządkowanie. Dzięki temu abstrakcyjne pojęcia, jak wiek, tysiąclecie ulegają konkretyzacji.

Język obcy

Ćwiczenia językowe powinny być krótkie, różnorodne, ciekawe i odnoszące się do różnych sytuacji - zapobiega to znudzeniu dziecka i jego zniechęceniu. Wielokrotnie powtarzamy wprowadzony materiał językowy. Nie oceniamy za błędy i nieestetyczne pismo. Korzystamy z różnych pomocy dydaktycznych, np. z płyt i filmów, z barwnych ilustracji. Aktywizujemy uczniów przez stosowanie metod zabawowych, Dopasowujemy tempo realizacji programu do zindywidualizowanych możliwości uczniów. Nie krytykujemy i nie osądzamy negatywnie.

Matematyka

Uczeń z dysleksją może mieć kłopot z czytaniem i rozumieniem tekstu, dlatego na lekcjach matematyki wspólnie czytamy i analizujemy treść zadania. Upewniamy się, że uczeń rozumie treść zadania. Nie przyspieszamy tempa rozwiązywania zadań. Pozostawiamy więcej czasu na naukę tabliczki mnożenia. Nie dyskwalifikujemy zadań z powodu błędów rachunkowych.

Dostosowujemy stopień trudności zadań do możliwości dziecka. Na sprawdziany przygotowujemy więcej łatwiejszych przykładów. Stosujemy kolory do różnych oznaczeń, np. liczb dodatnich i ujemnych. Naukę geometrii prowadzimy na podstawie metody poglądowej.

Nauki przyrodnicze (biologia, fizyka, chemia, geografia)

Przyswajanie wiadomości przyrodniczych ułatwiają dzieciom metody poszukujące, obserwacyjne i badawcze. Warto stosować zasadę stopniowania trudności i zasadę „od bliższego do dalszego", czyli wychodzimy od obserwacji najbliższego otoczenia, by przez przyrodę Polski dojść do opisu całego świata. Szczególnie przydatne i ważne jest wykonywanie prostych doświadczeń (np. prowadzenie hodowli) i obserwacji. Nastawienie na działanie mobilizuje i aktywizuje uczniów do pracy. Pozostawiamy więcej czasu na naukę trudnych pojęć i symboli. Unikamy wywoływania dziecka do mapy. Nie wymagamy znalezienia z pamięci konkretnego punktu na mapie. Nie wyśmiewamy się i nie dziwimy, gdy uczeń nie potrafi skojarzyć miejsca z częścią świata. Łagodniej oceniamy wykresy, mapki i rysunki. Przy zadaniach przeznaczonych do samodzielnego wykonania upewniamy się, czy dziecko rozumie czytany tekst, Nie dyktujemy zadań, dziecko powinno je dostać zapisane na kartce, uchroni to przed błędnym zapisem danych, nadmiernym pośpiechem, popełnianiem błędów w pisaniu. Nie dyskwalifikujemy pracy z powodu złego wyniku arytmetycznego przy właściwym toku rozumowania (pytamy, jak dziecko rozwiązało zadanie). Zapisujemy na tablicy obce nazwy. Przygotowujemy na kartce zwięzłe polecenia do pracy grupowej.

Zajęcia plastyczne i praktyczno-techniczne

Trzeba pamiętać, że zadania plastyczne usprawniają motorykę i koordynację wzrokowo-ruchową, nie należy więc z nich rezygnować. Staramy się, aby dziecko doprowadziło rozpoczętą pracę do końca. Nie dopuszczamy do tego, aby dziecko na zajęciach nic nie robiło. Okazujemy cierpliwość wobec uczniów borykających się z problemami o podłożu dyslektycznym. Nie krytykujemy, stosujemy ocenę opisową każdej wykonanej i ukończonej pracy. Ważne jest, aby zawsze dostrzegać coś pozytywnego i podkreślać to, skupiać się na dobrych aspektach pracy dziecka. Stosujemy częste nagrody za zaangażowanie i działanie. Dostarczamy zadań plastycznych, które inspirują dzieci do podejmowania pracy. Pozostawiamy więcej czasu na jej wykonanie. Doceniamy chęć pokonywania trudności, wysiłek i wytrwałość, samodzielność, ład w miejscu pracy porządek w działaniu.

Wychowanie fizyczne

Indywidualne podejście do dziecka na lekcjach wychowania fizycznego pozwoli mu uwierzyć w siebie, dowartościować się, wytrwale i odważnie ćwiczyć. Wprowadzamy jak największą liczbę form aktywności fizycznej, aby uczeń mógł znaleźć i wybrać odpowiadającą mu dyscyplinę. Wspierając się wnikliwą obserwacją, rozmową z uczniem, zezwalamy na jego własną inwencję i wykonanie ćwiczenia według własnego pomysłu. Taka wiedza pozwala zrezygnować z niekorzystnych form aktywności. Uczniom nadruchliwym pozwalamy na ich własną inicjatywę - nauczyciel koordynuje działania, sprawuje opiekę

nad bezpieczeństwem i prawidłową formą wykonywania ćwiczeń. Należy odejść od ocen i stopni mierzonych na podstawie kategorii i zasad rywalizacji sportowej, a kierować się możliwościami psychofizycznymi ucznia i jego indywidualnymi postępami.

Niezwykle ważnym zadaniem nauczyciela, niezależnie od prowadzonego przedmiotu, jest budowanie w uczniu poczucia własnej wartości oraz wzajemnego zaufania.

mgr Barbara Krajewska

pedagog poradni